

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2017

aruandeaasta lõpp: 31.12.2017

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Keskkonnaõiguse Keskus

registrikood: 90008117

tänavatalu nimi, Telliskivi tn 60a/3

maja ja korteri number:

linn: Tallinn

maakond: Harju maakond

postisihthumber: 10412

telefon: +372 7424524, +372 55683880

e-posti aadress: k6k@k6k.ee, siim@k6k.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	10
Bilanss	10
Tulemiaruanne	11
Rahavoogude aruanne	12
Netovara muutuste aruanne	13
Raamatupidamise aastaaruande lisad	14
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	14
Lisa 2 Raha	15
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	15
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	16
Lisa 5 Võlad ja ettemaksed	16
Lisa 6 Võlad töövõtjatele	16
Lisa 7 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	17
Lisa 8 Tulu ettevõtlusest	17
Lisa 9 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	18
Lisa 10 Mitmesugused tegevuskulud	18
Lisa 11 Tööjõukulud	19
Lisa 12 Seotud osapooled	19
Aruande allkirjad	20
Vandeauditiitori aruanne	21

TEGEVUSARUANNE

Missioon ja eesmärgid

SA Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) on sõltumatu ekspertorganisatsioon, mille asutasid 2007. a novembris Eestimaa Looduse Fond (ELF) ja keskkonnajuristid Kärt Vaarmari, Liis Keerberg ja Silver Nittim.

KÕKi missiooniks on pakkuda juriidilist ekspertteadmist keskkonnaõiguse normide kujundamisel ja nende rakendamisel, seistes keskkonnavalaste avalike huvide eest.

Visioonina oleme seadnud eesmärgiks, et keskkonnaõiguse normid ning nende rakendamine tagavad inimeste tervise- ja heaoluvajadustele vastava keskkonna ning loodusliku mitmekesisuse, ning et seejuures:

- ametnikud teevad keskkonda mõjutavaid otsuseid avatult ja argumenteeritult, koguvad piisavalt infot otsuste võimaliku mõju kohta ning kaaluvad asjakohaselt erinevaid huve.
- üldsuse esindajad suudavad oma huve otsustusprotsessides asjakohaselt väljendada ja kaitsta.

KÕKi kui keskkonnaõiguse arendaja visiooniks on olla aktsepteeritud avalike keskkonnahuvide eest seisev keskkonnaõiguse ekspert, kes tegutseb kompetentselt ja läbipaistvalt.

Organisatsioon

KÕKi meeskonnas jätkasid 2017. a alguses juristid Siim Vahtrus ja Kadi-Kaisa Kaljuveer, kommunikatsioonijuht Katre Liiv ning büroojuht ja assistent Pille Priks. Neljandas kvartalis asus KÕKis kolmanda juristina tööle Merlyn Mannov. Juhatusse kuuluvad alates 2017. a algusest juristid Siim Vahtrus ja Kadi-Kaisa Kaljuveer.

KÕKi töötajad 10. sünnipäeva tähistamisel 2017. a novembris. Foto: Andry Padar

KÕKi nõukogu koosseisu kuulusid endiselt Airi Andresson, Kaarel Relve ja Kadri Tillemann. Juunis ühines nõukoguga Kärt Vaarmari, kes vahetas Eestimaa Looduse Fondi esindajana välja Silvia Lotmani.

2017. a sai KÕKil täis 10. tegevusaasta. Selle tähistamiseks kogusime ja jagasime läbi oma veebikanalite mälestusi KÕKi senistelt ja varasematelt töötajatelt. Suvel vaatasime koos nõukoguga üle ka kehtiva strateogia täitmise ning täpsustasime plaane kuni 2020. a lõpuni.

KÕK jätkas 2017. a Eesti Keskkonnanühenduste Kojas osalemist vaatlejaliikmena; 2018. a algusest oleme võrgustiku täisliikmeteks.

Finantsid ja rahastamine

Finantsnäitajad

KÕKi bilsansimaht oli 31.12.2017 seisuga 40 244 eurot ja aasta jooksul saadi tulusid 75 706 eurot. Aruandeaasta tulem oli 1294 eurot. Tegevjuhtkonnale arvestati tasusid 4800 eurot (2016. aastal 2800 eurot).

Möödunud aastaga võrreldes projektitoetuste maht ja osakaal veidi suurenesid - projektitoetusi saadi 29 351 eurot (2016. aastal oli projektitoetusi 21 081 euro eest). Suurenes ka tulu ettevõtlusest 46 355 (2016. aastal 33 723 eurot).

Olulisemad finantsnäitajad:

Maksevõime üldine tase = käibevara/lühiajalised kohustused = 1,60

Võlakordaja = kohustused / varade maksumus = 0,63

Rahaliste vahendite tase = raha / lühiajalised kohustused = 1,46

Soliidsuskordaja = omakapital/ kogukapital = 0,37

Saadud annetused ja toetused võrreldes eelmise perioodiga=

2017 toetused/2016 toetused= 1,39

Projektirahastus

Projektitoetuste kaudu toetasid KÕKi tegevusi 2017. a Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK), Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK) ja Euroopa Komisjon (läbi ühenduse Justice&Environment 2017. a tegevustoetuse ja LIFE projektide). Kokku oli 2017. a töös 5 projekti (2016. a 3 projekti):

KIK:

- Igakuine keskkonnaõiguse uudiskiri (jätkub 2018).

KÜSK:

- KÕKi meeskonna läbirääkimisuskuste arendamine (jätkub 2018).

Euroopa Komisjon:

- Juurdepääs õigusemõistmisele keskkonnaasjus - õigusala spetsialistide teadlikkuse tõstmine (koos Justice&Environment koostöövõrgustikuga ja ühendusega ClientEarth 2017-2020);
- Looduskaitsealase teadlikkuse tõstmine ning konfliktide lahendamine Natura 2000 aladel – NaturallyEst (koos Eestimaa Looduse Fondi, Tartu Ülikool, Looduse Omnibuss 2017 -2021);
- Osalemine Justice&Environment 2017. a töös.

Ettevõtlus

KÕKi õigusteenus hõlmab nii nõustamist juhtumites kui esindamist kohtuasjades, samuti juriidiliste analüüside ja ülevaadete koostamist. Lisaks korraldame keskkonnaõigust puudutavatel teemadel tasulisi koolitusi.

Tegemist on sotsiaalse ettevõtlusega – osutame teenust nii sisuliste eesmärkide saavutamiseks (nt soodsa hinnaga õigusabi kättesaadavus keskkonnaasjades) kui ka omatulu teenimiseks. Ettevõtlusest saadud kasumit kasutab KÕK kogu ulatuses avalikes huvides – projektide kulude omafinantseeringute ning muude tegevustega seotud üldkulude katteks.

2017. a ettevõtlustulu oli suurem kui 2016. a - 46 355 eurot (2016. aastal 33 723 eurot. Klientide tagasiside õigusteenusele on olnud jätkuvalt positiivne, samuti on olnud rahul KÕKi koolitustel osalejad.

Valdkonnaülesed tegevused

Keskkonnaõiguse alase info levitamine

Keskkonnaõiguse reeglite hea rakendamine eeldab, et kõik asjaosalised on reeglite sisust teadlikud. Seepärast on keskkonnaõiguse alase info levitamine KÕKi tegevustes olulisel kohal juba organisatsiooni loomisest alates.

2017. a jätkasime juba üheksandat aastat igakuise **keskkonnaõiguse uudiskirja** väljaandmist. Juunikuus ilmus selle 100. number. Uudiskirja lugeja hulgas on nii ametnikke, ettevõtjaid kui keskkonnaaktiviste, kelle jaoks uudiskiri aitab luua ühist infovälja ja teadmist keskkonnaõiguse arengutest. Uudiskirja e-postile tellijate arv on püsinud 540 ringis, loetavus veebis ühes kuus keskmiselt 1027.

Uudiskirjas kajastatu põhjal täiendame jooksvalt ka oma **Materjalide rubriiki**, kust keskkonnaõiguse rakendajad ja muud huvilised leiavad kiiresti kõige tähtsamad infoallikad erinevate keskkonnaõiguse alateemade kohta.

Jätkuvalt on populaarne 2015. a kevadel veebis avaldatud **keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) kommentaarid**. Veebis vaadati neid 2017. a keskmiselt 1036 korda kuus.

Keskkonnavalased õigused

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks on, et avalikkusel oleks võimalik osaleda olulise keskkonnamõjuga otsuste tegemises varases etapis ja tõhusalt, et inimesed oskaksid selliste otsuste tegemises osaleda ning et otsustes arvestataks õigusega puhtale keskkonnale ja inimeste heaolu vajadustega.

2017. a oli sarnaselt varasemaga meie peamiseks eesmärgiks, et kohalikele kogukondadele ja keskkonnavalistele oleks kättesaadav elementaarne info ja tugi, mida planeeringute ja keskkonnavaliste menetluses osalemiseks vaja on. Jätkuvalt on tasuta kättesaadavad KÕKi kodulehel 2012. a avalikustatud [juhised keskkonnavaliste tegemises osalemiseks](#). Lisaks valmis juhised [Kuidas tulla toime häiriva müraga?](#), mis selgitas inimestele nende õiguseid ja võimalusi tegelemaks mürahäiringuga. Jätkuvalt pakume abivajajatele **kättesaadava hinnaga õigusnõu** tasuta teenuse raames.

Keskkonnavaliste õigustega seondub otseselt ka KÜSKI rahastatav projekt „KÕKi meeskonna läbirääkimisoskuste arendamine“, mille käigus **anname erinevates juhtumites kompromisside otsimiseks ja leidmiseks tasuta õigusnõu**.

Koos J&E ja ClientEarthiga viime ellu Euroopa Komisjoni rahastatavat **projekti „Juurdepääs õigusemõistmisele keskkonnavaliste - õigusala spetsialistide teadlikkuse tõstmine“**. Projekti käigus hakkasime aasta teisest poolest lähemalt välja selgitama õigusemõistmisele juurdepääsu teemalisi väljakutseid, eesmärgiga neid väljakutseid teadvustada ning juriidilisi eksperte koolitada.

Hea haldus

KÕKi eesmärgiks on tagada, et ametnike poolt tehtavad otsused oleksid hästi läbi kaalutud ning täidetakse elementaarseid nõudeid selliste otsuste vormistamisele ja menetlusele. Sel eesmärgil **korraldasime 2017. a koolitusi**, kus kokku osales 101 erinevate asutuste ametnikku.

Osalesime Põlva Maavalitsuse korraldatud seminaripäeval loenguga „Järelevalve kohalike omavalitsuste planeeringute üle“ ja mais viisime läbi keskkonnavaliste koolituse tööstusheite seaduse kohta. Samuti korraldasime koos Sisekaitseakadeemiaga kaalutusotsuste teemalise koolituse Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse töötajatele. Aasta teises pooles viisime läbi kaks Natura-teemalist koolitust kohaliku omavalitsuse ametnikele.

Jätkasime KOV-dele ja maavalitsustele **õigusteenuse osutamise**ga, aidates neil kaalutusotsuseid (nt planeeringute kehtestamise otsused) vormistada või neid kohtus kaitsta. Kokku nõustasime või esindasime 2017. aastal 4 omavalitsust.

Lisaks koostasime Keskkonnaministeeriumi tellimusel ja koostöös SEI Tallinna ja Hendrikson&Ko-ga [Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamatu](#), mis on metoodiline juhendmaterjal praktikutele ja sisaldab nõuandeid nii korrektse menetluse läbiviimiseks kui ka mõjude sisulisest küljest kvaliteetselt hindamiseks.

Fookusteemad

Maapõu

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks sel teemal on, et uusi kaevandusalasid avataks läbimõeldumalt ja kodanikud saaksid selles küsimuses rohkem kaasa rääkida – esiteks on maavarade puhul tegemist rahvusliku rikkusega, ning teiseks on kaevandusalasid ümbritsevate maade elanikud kaevandamistegevusest tulenevast müra, vibratsioonist, liikluskoormusest jne otseselt mõjutatud.

2017. a jaanuaris esitasime koos Eesti Keskkonnaühenduste Kojaga (EKO) **ühised seisukohad maapõue strateegia eelnõule**, milles tegime ettepanekuid eelnõu täiendamiseks. Kuigi mõningates küsimustes tunnistas Keskkonnaministeerium edasiste tegevuste vajadust, võeti strateegia suuresti muutumatul kujul vastu. Aasta teises pooles esitasime **EKOga ühise seiskoha ehitusmaavarade arengukava elluviimise lõpetamise kohta**. Leidsime, et arengukava ennetähtaegne lõpetamine pole asjakohane, kuna selle eesmärgid on täiel määral täitmata. Keskkonnaministeerium asus aga seisukohale, et eesmärgid on võimalik täita muude protsesside raames (nt planeerimise rohelise raamatu koostamine, maapõue strateegia rakendamine). Plaanime seetõttu neis protsessides tuleval aastal kaasa lüüa.

Jätkasime 2017. a ka õigusabi andmist, kokku abistasime üksikuid inimesi, kogukondi või omavalitsusi **7 maapõueteemalises õigusvaidluses** (neist olulisemad Kudasoo, Illaste, Lubja, Niibi ja, Esivere kaevandamislubadega seotud vaidlused). Enamasti on neis vaidlustes küsimuseks, kas kaevandamistegevust lubades on piisavalt arvestatud kohalike inimeste heaoluga. Näiteks Niibi turbamaardlat puudutavas vaidluses nõustame kohalikku omavalitsust, kes otsustas mitte anda oma nõusolekut kaevandamisloale enne, kui varasema kaevandamistegevusega paralleelselt ilmnunud veereostuse päritolu ja leevendusmeetmed on kindlaks tehtud. Halduskohus andis kohalikule omavalitsusele õiguse, ent kaevandusfirma kaebas otsuse edasi, seega vaidlus jätkub.

Müra

2017. a jaanuaris jõustus **uus atmosfääriõhu kaitse seadus**, mis sisaldab muutunud müraalaseid reegleid. Veebruaris **jõustus seda täpsustav määrus müra normtasemete kohta**. Kuigi senisega võrreldes võib regulatsiooni pidada mõnevõrra paremaks, jäid mitmed eelnõu faasis tõstatatud küsimused (nt kuidas on omavahel seotud kohaliku omavalitsuse planeeringud müra normtasemetega) selge lahenduseta.

Novembris avalikustasime kodanikele suunatud juhise [Kuidas tulla toime häiriva müraga?](#) mis aitab aru saada müra reguleerivate normide kasutamise võimalustest ning omavahelistest seostest.

Mürahäiringutega praktikas seotud probleeme tuvastasime ka mitmes **õigusabi juhtumis**. Näiteks Karksi vallas rajas üks maaomanik oma kinnistule ilma ehitus- ja kasutusluba taotlemata krossiraja, mis häirib naabreid eelkõige ülemäärase müra tõttu. Aasta lõpus tegi Tartu Ringkonnakohus selles küsimuses otsuse, milles leidis, et raja püstitamine ilma vastavaid haldusakte taotlemata ning selle tegevuse tolereerimine omavalitsuse poolt olid õigusvastased. Vald loobus otsuse vaidlustamisest, ent krossiraja omanik on pöördunud Riigikohtusse (viimane pole veel menetluse võtmist otsustanud). Lisaks sellele oleme tegelenud ka juhtumiga, mille sisuks on Tallinna kesklinnas ühe hotelli

ventilatsiooniseadmete tekitatav müra ning Raplamaal asuva pelletitehase ja Harjumaal asuva asfalditehase tekitatud müraprobleemidega.

Mürateemaga on seotud ka **lehepuhurite kasutamise piiramise võimaluste analüüs**, mille koostasime Tallinna Keskkonnaameti tellimusel.

Olulise mõjuga suurobjektid

See fookusteema on käesoleval hetkel külmutatud, st tulenevalt oodatud seadusemuudatuste jõustumisest me aktiivseid huvikaitsetegevusi hetkel läbi ei vii. Samas hoiame suurobjektide rajamisel õigusabi osutamise käigus jätkuvalt silma peal.

Natura 2000

KÕKi strateegiliseks eesmärgiks on, et Natura 2000 aladele avalduva keskkonnamõju hindamisel arvestataks praktikas Natura võrgustiku eripära vastavalt EL loodusdirektiivis ja Euroopa Kohtu praktikas paika pandud põhimõtetele.

J&E tööplaani raames **jätkasime osalemist EL-tasandi tegevustes** - täpsemalt tegime ja arutasime Euroopa Komisjoniga edasisi tegevusi pärast põhimõttelist otsust EL loodus- ja linnudirektiive mitte muuta, vaid neid paremini rakendada.

KÕK viib koos Eestimaa Looduse Fondi ja teiste partneritega ellu Euroopa Komisjoni rahastatavat **Natura-teemalist LIFE-projekti „Looduskaitsealase teadlikkuse tõstmine ning konfliktide lahendamine Natura 2000 aladel“**. Projekti tuumaks on inimeste teadlikkuse tõstmine Natura aladest, nende väärtusest, reeglitest, mis seal kehtivad ja sellest, kuidas neid (mõistlikult ja hästi) täita. Eelmisel aastal tegime peamiselt ettevalmistusi põhitegevusteks, mis seisnevad KÕKi seisukohalt eelkõige õigusnõu andmises maaomanikele, kohalikele omavalitsusele ja teistele ja heade praktikate jagamises.

IV kvartalis viisime läbi **kaks koolitust keskkonnamõju hindamise eripärade kohta Natura aladel**, mille sihtrühmaks olid omavalitsuste ametnikud. Koolitustel osales kokku 26 inimest.

Olulisimad plaanid 2018. aastaks

Keskkonnaõiguse alase info levitamine

KÕK jätkab 2018. a **igakuise uudiskirja** väljaandmist – projekt on rahastatud KIKi poolt kuni septembrini, taotlesime veebruaris ka jätkurahastust.

Keskkonnavalased õigused

Keskkonnavalaste õiguste tagamiseks plaanime **jätkata soodushinnaga õigusabi andmist** kohalikele kogukondadele ja suurematele keskkonnaorganisatsioonidele.

Juba alanud õigusmõistmisele juurdepääsu puudutava LIFE-projekti raames koostame 2018. a **ülevaate olulisimast siseriiklikust kohtupraktikast** ning asume ette valmistama soovitusi Eestis tuvastatud kitsaskohtade kõrvaldamiseks.

KÜSKi rahastatava projekti raames **jätkame I kvartalis kogemuste kogumist, inimeste tasuta nõustamist läbirääkimistega seoses**. Projekti lõppedes otsustame, kuidas pakkuda konfliktilahendamise ja läbirääkimiste vahendamise teenuseid tasuta eest.

Hea haldus

Heade keskkonnaotsuste edendamise eesmärgil jätkame koolitustega ametnike jaoks olulistel teemadel. Samuti jätkub omavalitsuste nõustamine üksikjuhtumitel.

Suurobjektide rajamine

Jätkame 2018. a suurobjektide planeerimise praktika jälgimist ning vajadusel õigusabi osutamist tasulise teenusena.

Müra

Müravaldkonnas jälgib KÕK 2018. a **uute mürareeglite rakendamist ja praktikat**. Plaanime juhtida Keskkonnaministeeriumi ning teiste riigiasutuste (eelkõige järelevalvet teostava Terviseameti) tähelepanu uue regulatsiooni ning selle rakendamise kitsaskohtadele ning koos huvirühmadega otsida neile lahendusi.

Kohalikele omavalitsustele suunatud uute nõuete (mürakaartide ja müra vähendamise tegevuskavade koostamine) rakendamise hõlbustamiseks plaanime ette valmistada ja võimalusel juba aasta teises pooles alustada ametnikele suunatud **rakendusjuhiste koostamist**.

Samuti jätkame õigusabi osutamist erinevates mürateemalistes juhtumites.

Maapõu

Maapõue valdkonnas on uuel aastal plaanis jätkata õigusabi osutamist juhtumites. Olukorra parandamiseks Eestis laiemalt alustame ette valmistama **parimate praktikate kogumist ning levitamist**.

Natura 2000

Koos Eestimaa Looduse Fondiga osaleme LIFE-projekti elluviimisel, mille sisuks on inimeste teadlikkuse tõstmine Natura aladest ja nende väärtustest. Aasta alguses **tegeleme praktikas esinevate kitsaskohtade põhjalikuma kaardistamisega** (mh läbi fookusgrupiintervjuude erinevate huvirühmadega). I kvartali lõpus hakkab KÕK koos ELFiga andma abivajajatele Natura 2000 võrgustiku kaitsega seotud **juhtumites tasuta õiguslikku ning looduskaitse alast nõu**.

Kliimamuutused

2017. a suvel toimunud arutelul otsustasime lisada oma fookusteemade hulka kliimamuutuste vastase võitluse. 2018. a plaanime **osaleda riigi tasandil selles küsimuses tehtavates otsustes** (nt integreeritud kliima- ja energeetikakava väljatöötamine) ning **otsida täiendavaid finantsvahendeid** selleks, et tõstatada ja hoida diskussiooni teemal, kuidas Eesti saaks kiirelt ja tõhusalt vähendada oma kasvuhoonegaaside heidet.

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2017	31.12.2016	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	36 800	23 811	2
Nõuded ja ettemaksud	3 444	1 479	3
Kokku käibevarad	40 244	25 290	
Kokku varad	40 244	25 290	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksud	14 845	9 327	5
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	10 331	2 189	7
Kokku lühiajalised kohustised	25 176	11 516	
Kokku kohustised	25 176	11 516	
Netovara			
Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	735	735	
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	13 039	9 040	
Aruandeaasta tulem	1 294	3 999	
Kokku netovara	15 068	13 774	
Kokku kohustised ja netovara	40 244	25 290	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2017	2016	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	29 351	21 082	7
Tulu ettevõtlusest	46 355	33 723	8
Kokku tulud	75 706	54 805	
Kulud			
Sihotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-11 214	-6 421	9
Mitmesugused tegevuskulud	-7 323	-7 330	10
Tööjõukulud	-55 875	-37 055	11
Kokku kulud	-74 412	-50 806	
Põhitegevuse tulem	1 294	3 999	
Aruandeaasta tulem	1 294	3 999	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2017	2016	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	1 294	3 999	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-1 161	3 790	
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	5 518	-6 360	
Laekumised sihtotstarbelistest tasudest, annetustest, toetustest	8 142	589	
Kokku rahavood põhitegevusest	13 793	2 018	
Rahavood investeerimistegevusest			
Antud laenud	-1 668	-864	
Antud laenude tagasimaksud	864	912	
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-804	48	
Kokku rahavood	12 989	2 066	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	23 811	21 745	2
Raha ja raha ekvivalentide muutus	12 989	2 066	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	36 800	23 811	2

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

			Kokku netovara
	Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	Akumuleeritud tulem	
31.12.2015	735	9 040	9 775
Aruandeaasta tulem		3 999	3 999
31.12.2016	735	13 039	13 774
Aruandeaasta tulem		1 294	1 294
31.12.2017	735	14 333	15 068

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Keskkonnaõiguse Keskuse raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Finantsaruandluse standardi põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes arvelduskontode jääke.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tavapärase tegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (s.o nominaalväärtus miinus vajadusel tehtavad allahindlused).

Individaalselt oluliste nõuete väärtuse langust (st. vajadust allahindluseks) hinnatakse iga ostja kohta eraldi, lähtudes eeldatavasti tulevikus laekuvate summade nüüdisväärtusest. Selliste nõuete puhul, mis ei ole individaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, hinnatakse väärtuse langust kogumina arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisena.

Annetused ja toetused

Annetuste ja toetuste kajastamisel on lähtutud RTJ 12st.

Tegevuse sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui:

- (a)sihtfinantseerimise laekumine on praktiliselt kindel; ja
- (b)sihtfinantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud.

Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustusena. Vastavat kohustust kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine. Toetused, mida saadakse eelmistel perioodidel tekkinud kulude eest või millega ei kaasne täiendavaid tulevikku suunatud tingimusi, kajastatakse tuluna perioodis, millal toetus laekus.

Tulud

Tulu teenuste müügist kajastatakse teenuse osutamise järel või juhul kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist. Teenuse osutamisest saadavad tulud kajastatakse tekkepõhiselt proportsionaalselt samades perioodides nagu teenuse osutamisega kaasnevad kulutused tulude ja kulude vastavuse printsiibist lähtudes.

Kulud

Kulud on kajastatud tekkepõhiselt, tulude ja kulude vastavuse printsiibist lähtudes.

Seotud osapooled

SA Keskkonnaõiguse Keskus aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks asutajaid, tegev- ja kõrgemat juhtkonda ning eespool loetletud isikute lähisugulasi ja nendega seotud ettevõtteid.

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudsel meetodil.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2017	31.12.2016
Arvelduskontod	36 800	23 811
Kokku raha	36 800	23 811

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2017	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	1 726	1 726
Ostjatelt laekumata arved	1 726	1 726
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	46	46
Muud nõuded	1 668	1 668
Laenunõuded	1 668	1 668
Ettemaksed	4	4
Muud makstud ettemaksed	4	4
Kokku nõuded ja ettemaksed	3 444	3 444
	31.12.2016	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	600	600
Ostjatelt laekumata arved	600	600
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	15	15
Muud nõuded	864	864
Laenunõuded	864	864
Kokku nõuded ja ettemaksed	1 479	1 479

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(eurodes)

	31.12.2017		31.12.2016	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Käibemaks		2 312		984
Üksikisiku tulumaks		1 634		1 063
Erisoodustuse tulumaks		0		13
Sotsiaalmaks		3 421		2 313
Kohustuslik kogumispension		220		139
Töötuskindlustusmaksed		226		141
Ettemaksukonto jääk	46		15	
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	46	7 813	15	4 653

Lisa 5 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2017	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	563	563
Võlad töövõtjatele	6 469	6 469
Maksuvõlad	7 813	7 813
Kokku võlad ja ettemaksed	14 845	14 845
	31.12.2016	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	227	227
Võlad töövõtjatele	4 447	4 447
Maksuvõlad	4 653	4 653
Kokku võlad ja ettemaksed	9 327	9 327

Lisa 6 Võlad töövõtjatele

(eurodes)

	31.12.2017	31.12.2016
Töötasude kohustis	4 723	3 149
Puhkusetasude kohustis	1 746	1 252
võlad aruandvatele isikutele	0	46
Kokku võlad töövõtjatele	6 469	4 447

Võlgadena töövõtjatele on kajastatud detsembri eest arvestatud töötasud, mis kuulusid väljamaksmisele jaanuaris 2018

Lisa 7 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused (eurodes)

Varad bruto soetusmaksumuses

	31.12.2015	Saadud	Tulu	31.12.2016
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks				
Keskkonainvesteeringute Keskus	1 600	7 907	-7 318	2 189
Vabäühenduste Fond	0	3 435	-3 435	0
Justice and Enviroment	0	10 329	-10 329	0
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	1 600	21 671	-21 082	2 189
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	1 600	21 671	-21 082	2 189
	31.12.2016	Saadud	Tulu	31.12.2017
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks				
Keskkonainvesteeringute Keskus	2 189	7 531	-9 720	
Kodanikuühiskonna sihtkapital	0	9 378	-9 378	
Euroopa Liit LIFE	0	20 584	-10 253	10 331
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	2 189	37 493	-29 351	10 331
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	2 189	37 493	-29 351	10 331

Lisa 8 Tulu ettevõtlusest (eurodes)

	2017	2016
tulu teenustest	43 625	27 711
tulu ruumide rendist	930	1 589
tulu koolitustest	1 800	4 423
Kokku tulu ettevõtlusest	46 355	33 723

Lisa 9 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud (eurodes)

	2017	2016
Üür ja rent	1 768	1 971
Mitmesugused bürookulud	828	213
Lähetuskulud	125	23
Raamatupidamisteenuste kulu	1 479	1 155
Ekspertiisid, sisseostetud teenused	4 500	3 000
IT teenused, kodulehekülg	75	59
Koolituste korraldamine	2 361	0
Tükised	78	0
Kokku sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	11 214	6 421

Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsestele kuludele lisanduvad tööjõukulud projektides 2016 aastal 14 928 eurot ja 2017 aastal 23 255 eurot.

Nimetatud summad on kajastatud tulemiaruanandes tööjõukulude real.

Lisa 10 Mitmesugused tegevuskulud (eurodes)

	2017	2016
Üür ja rent	1 368	1 991
Mitmesugused bürookulud	727	447
Lähetuskulud	480	829
Koolituskulud	21	274
Riiklikud ja kohalikud maksud	0	63
Raamatupidamisteenused, audit	1 214	1 583
Telefon, andmeside, post	44	169
Kodulehekülg, ITteenused, reklaam	666	101
Liikmemaksud	120	570
Koolituste korraldamine, semiarid, üritused	2 185	1 303
Riigilõivud	498	0
Kokku mitmesugused tegevuskulud	7 323	7 330

Lisa 11 Tööjõukulud

(eurodes)

	2017	2016
Palgakulu	41 782	27 683
Sotsiaalmaksud	14 093	9 372
Kokku tööjõukulud	55 875	37 055
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	23 255	14 928
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	4	2

Lisa 12 Seotud osapooled

(eurodes)

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

2017	Ostud	Müügid
Asutajad ja liikmed	625	0
2016	Ostud	Müügid
Asutajad ja liikmed	250	120

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2017	2016
Arvestatud tasu	4 800	2 800

SA-It Eestimaa Looduse Fond (üks Keskkonnaõiguse Keskuse asutajatest) renditi kontori töökohta.